

“Föhrüst”: X əsrdə yaşamış ərəb bibliografiya alimi İbnün-Nədimin əsəri.

səh. 97. “Kitabüs-siyasə”: Platonun “Dövlət” [Politeia] adlı əsəri nəzərdə tutulur.

“Kitabün-nəvamis”: Platonun “Qanunlar” [Nomoi] adlı əsəri nəzərdə tutulur.

“Kitabüt-Timaios”: Platonun kosmologiya, fizika və biologiya haqqında dialoqlar formasında yazdığı “Timaios” adlı əsəri nəzərdə tutulur.

“Kateqoriyas i əl-məqulat”: Aristotelin “Kateqoriyalar” [Categoriae] əsəri nəzərdə tutulur.

“Təhlilül-qiyas”: Aristotelin “Birinci analitika” əsəri nəzərdə tutulur.

“Kitabül-bürhan”: Aristotelin “İkinci analitika” əsəri nəzərdə tutulur.

“Kitabüc-cədəl”: Aristotelin məntiq haqqında traktatı olan “Topika” [Topika] adlı əsər nəzərdə tutulur.

“Kitabül-müğalitat vəl-hikmətül-məmmuhə”: Aristotelin əsəri.

“Kitabül-xitabə”: Aristotelin “Ritorika” əsəri nəzərdə tutulur.

“Kitabüş-şer”: Aristotelin “Poetika” əsəri nəzərdə tutulur.

“Kitabüs-səmaüt-təbii”: Aristotelin “Fizika” [Physica] adlı əsəri nəzərdə tutulur.

“Kitabüs-səma vəl-aləm”: Aristotelin “Səma haqqında” [De Caelo et Mundo] adlı əsəri nəzərdə tutulur.

“Kitabül-asarül-ülviyyə”: Aristotelin “Meteorologiya” [Meteorologica] adlı əsəri nəzərdə tutulur.

“Kitabül-heyəvan” (Heyvanlar kitabı): Aristotelin heyvanlar aləmi haqqında yazdığı bir neçə əsərin ərəbcə tərcüməsini özündə ehtiva edən kitab.

“Kitabül-hüruf vəl-ilahiyyat”: Aristotelin “Metafizika” [Metaphysica] adlı əsəri nəzərdə tutulur.

“Tacəddin Yaqub bin İshaq əl-Kindi”: Yaqub bin İshaq əl-Kindi və Tacəddin əl-Kindi fərqli şəxslərdir.

səh. 98. “Kitabül-füsul”: Hippokratın “Aforizmlər”i nəzərdə tutulur.

“Kitabül-təqdimətül-mərifə”: Hippokratın “Proqnozlar” əsəri nəzərdə tutulur.

“Kitabüz-zahirat”: Evklidin “Phainomena” əsəri nəzərdə tutulur.

“Kitabi-ixtilafül-mənazir”: Evklidin “Optika” əsəri nəzərdə tutulur.

“Kitabüs-siqəl vəl-xiffə”: Evklidin “De gravi et levi” əsəri nəzərdə tutulur.

“İbnül-Bitriqin Kitabül-əməl bil-üstürlabil-müsəttəh...”: “Kitabül-əməl bil-üstürlabil-müsəttəh” adlı əsər İbnül-Bitriqə deyil, VIII əsr əsəb astronomu İbrahim Fəzariyə məxsusdur.

“Kitabi-cürmüš-şəmsi vəl-qəmər”: Aristarxusun “Günəş və Ayın ölçüləri və məsafələri” əsəri nəzərdə tutulur.

Azərbaycanda

səh. 102. “18 mart faciəyi-əliməsi”: 31 Mart soyqırımını nəzərdə tutulur.

Ermənistanda

səh. 104. “Göllər dairəsində... Diqor, Mucul, Çobançöl və Mahalasa”: buradakı yer adları çox güman ki, təhrif edilmişdir. “Göllər” yerinə Gölə (Türkiyənin Ərdahan ilinin ilçəsi); “Mucul” yerinə “Mucuq” (Gölə ilçəsinin kəndi, hal-hazırda “Beşikdaş” adlanır); “Çobançöl” yerinə Çobanköy (Gölə ilçəsinin kəndi); “Mahalasa” yerinə “Mollahəsən” (Gölə ilçəsinin kəndi) olmalı idi. Diqor isə Türkiyənin Qars ilinin ilçəsidir.

Cümə axşamı, 5 iyun 1919-cu il, nömrə 196

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Pəncşənbə, 6 ramazanül-mübarək sənə 1337. 5 həziran 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 30 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublə. Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 4 rublə, axırını səhifədə sətri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

ELAN

1919 həziranın 5-ci günü saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

T-145

ELAN

Bu günlərdə İran “Ədalət” firqəsinin mürəvici-əfkarı olmaq [fikirlərini yaymaq] üzrə “Hürriyyət” adında həftəlik qəzetə nəşr olunacaqdır.

10212

ELAN

Cümə günü iyun ayının 6-da saat 10-da, Rus-müsəlman məktəbində Bakı Şamaxinka dairəsi camaatı cəmiyyətinin birinci iclası, saat 11-də isə hər nə qədər üzv gəlmiş olsa, ikinci iclas təyin edilmişdir. İclasda cəmiyyətin atçotu [hesabatı] barəsində məruzə və gələcək fəaliyyəti barəsində müzakirə olunacaqdır. Üzvlərin gəlmələri vacibdir.

10214

ELAN

Maarif nazirinin əmrinə binaən [əsasən], Bakı Kommerçeski məktəbdə türk çocuqlarına məxsus əlifba və hazırlıq

sinifləri açılır. Ərizələr hər gün bayram günlərindən başqa məktəbin dəftərxanasında saat 9-dan 2-dək qəbul olunur. Əlifba sinifinə imtahansız, hazırlıq sinifinə isə imtahanla çocuqlar qəbul olunacaqdır. İmtahanlar iyun ayının 11 və 12-də olacaqdır.

10213

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Maliyyə Nəzarətindən

Köhnələnmiş pullar haqqında Azərbaycan Şurayi-Vükəlası [Nazirlər Kabineti] tərəfindən bu sənə mayın 26-da təqdir və təsvib edilmiş [bəyənilmiş və təsdiq edilmiş] qərarı ümumə elan edirəm:

1) Dördən üç hissəsi xarab olmuş və bir tərəfdən liter nömrəsi və imzası olmayan və ya iki yarımçıq nömrələrdən bir nömrə düzəlməyən pullar heç bir halda qəbul edilməməlidirlər. Həmçinin cırılmış və bitişdirildiyi zaman nömrəsi, literi və adı bir-birinə müvafiq olmayan və bir hissəsi digər hissəsinə oxşamayan pullar heç bir halda qəbul edilməməlidirlər.

2) Birinci maddədə göstərilən pullardan başqa qalan pullar nə qədər köhnələnmiş olsa da, xəzinə kassaları tərəfindən, hər halda, qəbul olunmalıdırlar. Bununla bərabər, həmin kassalar ancaq ümdə hissələri xarab olmayan pulları işə buraxmalıdırlar. Bu bərdə ümumə xəbər verilib xəbərdar edilməlidir ki, bu cür pulları qəbul etməkdən imtina edən adamlar 100 manat cərimə və ya 3 gün həbsə düçar ediləcəklərdir.

Bakı qalabəyiliyinə verilən əmrnamə
3 iyun 1919, nömrə 107

Pristavlara təklif edirəm ki, əsgərlik vəzifəsini ifa etməkdən imtina edən cavanların valideynlərini bilatəxir [dərhal] həbs etməyə şüru edəsiniz [başlayasınız]. Əsgərlikdən qaçmış olan cavanların gəlməsinədək məhbusları həbsxanaya göndərmək üçün mənə təqdim edəsiniz.

Bakı qalabəyisi rotmistr Qudiyev

Azərbaycan və Dağıstan sülh mürəxəzləri [nümayəndələri] Vilson hüzurunda

Bakıda müntəşir [nəşr olunan] “Bakinski jizn” qəzetəsinə Parisdən bu məzmununda bir teleqraf çəkilməmişdir:

Pəncşənbə [cümə axşamı] günü gündüz Amerika rəisi-cümhuri Vudro Vilson Azərbaycan və Dağıstan sülh nümayəndələrini hüzuruna qəbul etmişdir. Azərbaycan nümayəndələrinin başçısı Əlimərdan bəy Topçubaşov və Dağıstan nümayəndələrinin başçısı Tapa Çermoyev və Xariciyyə naziri Heydər Bəmmatov idi. Bunlar Vilson cənablarını təbriklə bərabər, Azərbaycan və Dağıstan tələbatını müşarünileyhə [adı çəkilən şəxsə] bildirmişlərdir.

İstiqlaliyyəti müdafiə

Tiflis - 31 mayda Tiflisdə əmələ nümayəndələrinin iclasında zeylədəki [aşığıdakı] qərar qoyulmuşdur. Bizim cəbhəmizin halı, Gürcüstan və bütün Qafqazya millətlərinin gərək qərbdən və gərək şərqdən təhlükə altında olduqları bərsində dakladı Şura eşidərək qərar qoymuşdur:

Denikinin yürüşü inqilab sayəsində qazanılan hüriyyət və azadlığa qarşı bir qara qüvvənin əl uzatmasında, bu müqəddəs mübarizədə Əmələ Şurası bütün millətləri, bütün demokratiyanı və bütün inqilab ünsürlərini bilafərqi-sinif və millət [sinif və millət fərqi olmadan] dəvət edir ki, hökumətin başına cəm olsunlar, tainki ümumi qüvvə ilə qara qüvvənin qabağı saxlanılsın. Bununla bərabər, Şura Azərbaycan və Ermənistan demokratiyasına [xalqına] təklif edir ki, Gürcüstan ilə birləşsinlər və bu mübarizədə öz hökumətlərini gürcü hökuməti ilə əlbir işləməyə məcbur etsinlər. Hərgah bu hökumətlər Dağıstan Hökuməti gedən yolu gedərlərsə, təklif edir ki, bu cümhuriyyətlərin demokratiyası hökuməti əllərinə alıb Zaqafqaziyanı qara qüvvələrdən müdafiə etsinlər. Sonra Denikin qarşısına inqilab cəbhəsinə şitaban olunuz [tələsiniz].

Tiflis - Denikin ordusuna dair məqalə yazdıqları üçün hökumət “Novosti dnya”, “Tiflisskaya qazeta”-nı qapamışdır. İdarələrin möhürlənməsinə, müdirlərin tövqif [həbs] edilməsinə əmr vermişdir. Əmələ nümayəndələri şurası öz iclasında qərar qoymuşdur ki, firqə münaziəsi [çəkişməsi] yaddan çıxarılıb, müttəhidən [birgə] Gürcüstan müdafiəsinə hazırlansınlar. Şura Azərbaycan və Ermənistandan xa-

hiş edir ki, Gürcüstana bu işdə feilən müavinət etsinlər. Hərgah bu hökumətlər Denikinə təslim olarlarsa, Zaqafqaziya demokratiyası o zaman hökuməti əlinə almalıdır.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

İtaliyada əmələ hərəkatı

İtaliyada əmələlər [fəhlələr] tərəfindən edilmiş olan tətill müvəffəqiyyətli keçmişdir. Aprelin 11 tarixi ilə “Avanti” qəzetəsi yazır ki, Roma şəhəri heç bir vaxt böylə bir ümumi tətill görməmişdi. Şəhərdə tam mükəmməl sakitlik var idi. Bütün mağazalar qapalı idi. Qırmızı bayraqlarla gəzən əmələləri polis dəstəsi pərakəndə etmişdir. Artur[o] Vella və digər bir neçə nəfər əmələ başçıları tövqif edilmişlərdir.

İngilis əmələləri Rusiya bərsində

Stokportda ingilis əmələlərinin vəqə olan iclasında ingilislərin Rusiya işlərinə müdaxilə etmələrinə etiraz edilmişdir. Bunlar ingilis hökuməti nəzdinə xüsusi bir heyət göndərmişlərdir ki, hökuməti yenidən səfərbərlikdən vəz keçindirsin.

Hindistanda üsyan

İngilis Hökuməti Hindistanda Lahor və Amristar qəzalarında hinduların üsyan qalxıdıqlarını bilərək o yerləri idarəyi-örfiyyəyi-əsgəriyyə [hərbi fəvqələdə vəziyyət] altında elan etmişdir.

Casusluq

Moskva - 30-u mayda bolşeviklər tərəfindən işbu intibahnamə [vərəqə] nəşr

edilmişdir:

“Casuslardan özünü gözəliniz”, “Ölüm olsun casuslara”. Beliqvardeyslərin [Ağqvardiyaçıların] Petroqrada yürüş etmələri göstərdi ki, cəbhə boyunda olan bütün böyük şəhərlərdə beliqvardeyslərin casusları və casusluq təşkilatları vardır. Və bunların sayəsindədir ki, bolşevik qoşunlarının istifadə etdikləri körpülər partladılır, bolşeviklərə cinayətlər edilir, arxada üsyan tərtib verilir, bolşeviklər qətl edilir. İştə, casusların gördüyü işlər bunlardır. Hər kəs öz mövqeyində olmalıdır, hər kəs dördgözlü olmalıdır. Dəmiryol əmələləri, siyasiyyunlar, qoşun qitəatına xidmət edən hərbi müəssisələr ələlxüsus xəbərdar və ehtiyatkar olmalıdırlar.

SÜLH ƏTRAFINDA

İngilis Sülh Şurasının sədri Çarlz Tredelyan “Mançester Qardian” qəzetəsində indiki sülh müahidəsinə [sazişinə] öz etiraz protestosunu elan etmişdir. Müəllif deyir ki, Versal Sülh Konfransında hazırlanmaqda olan bu müahidə olsa-olsa müharibəni müvəqqətdən dayandıracaqdır. Beynəlmiləl bir sülh aparatı kimi bu müahidəni tələqqi etmək olmaz. Neçə vaxt bundan əvvəl Vilsonun bəyanatında göstərilən sülhü beynəlmiləl demokratiya arzu edir. Bu sülh şəraitinin böyük tənqidə ehtiyacı vardır. Protestoda denilir ki, inqilabçı və cümhuri Almaniya təklif edilən sülhü vücuda gətirmək olmaz. Saar hövzəsi məsələsi öylə bir xəta vücuda gətirər ki, onu 1871-ci ildə Almaniya etmişdi. Şərqi Prussiyanın

ayrılması və Dansiq məsələsi alman millətinin izzəti-nəfsinə toxunur. Mandat altında istila siyasəti gzlənmişdir. Mandat altına düşən, ya istila edilən yerlər heç bir vaxt müstəqil ola bilməz. Almanlardan tələb edilən xəsarət nəticəsi olaraq Almaniya əməlləri iqtisadən qulamliq halına düşəcəklərdir.

Etiraz bu sözlərlə qurtarır: Kimsə inanmaz ki, bu cür sülh müahidəsi davamlı olacaqdır. Ona görə, bu müahidə hər bir demokrat tərəfindən ləğv edilməlidir. Ola bilər ki, aclıq düşmənləri sülhü imzaya məcbur eylesin. Lakin beynəlmiləçilər beynəlmiləl demokratiyaya istinadən sülh müahidəsinin yenidən baxılmasına Müttəfiqləri vadar edə biləcəklərdir.

QƏZETƏLƏRDƏN

Cənubi Rusiya Konfransı

“U[tro] Yu[qa]” qəzetəsinin mötəbər mənbələrdən aldığı məlumata görə, dövləti təşkilatların Yekaterinodarda mayın 18-nə təyin edilmiş iclası baş tutmayıb, bir aya qədər təxirə salınmışdır. Nahiyyə hökuməti nəzdində olan zabıt Drobışev bu yaxın günlərdə Batuma, Ermənistana, Azərbaycana, Gürcüstana və Lənkərana göndərilir ki, konfransa nümayəndə dəvət etsin.

Bıç və Kuban istiqlaliyyəti

“Tan” qəzetəsinin 20 aprel tarixli nömrəsində “Kubanlıların iddiası” ünvanında bir məqalə dərc edilmişdir. Kuban Radası sədri və Parisdə olan Kuban heyəti rəisi L. L. Bıç bolşevikləri qovandan sonra elanı-istiqlaliyyət etmiş öz məmləkəti na-

mından Sülh Konfransına bir müxtirə [yazılı qeyd; nota] təqdim etmişdir.

Kuban xalqı nail olmaq istəyirlər:

1) Kuban istiqlaliyyətinin təsdiq edilməsi;

2) Xalq tərəfindən intixab olunmuş [seçilmiş] onların hökumətinə və parlamentinə mənəvi müavinət edilməsi, həmçinin bolşeviklərlə mübarizə üçün demokratik təşkilatlar üçün onların hökumətinə texnika müşavirləri göndərilməsi.

Kiyevdə

Moskvadan verilən bolşevik xəbərlərinə görə, Ukraynada olan Xalq Komissarları Şurası Polşa imperialistləri tərəfindən irəli gəlməkdə olan təhdid ilə mübarizə etməkdən ötrü istihzari-əsgəriyyə [hərbi çağırış] elan edilmişdir.

Kerenski pulları

Kerçdən xəbər verirlər ki, Bələdiyyə İdarəsi 10 milyon rublə miqdarında Kerenski parası buraxmağı qərara almışdır.

Sevastopolun topa tutulması

Sevastopoldan xəbər verirlər ki, Sevastopol İngiltərə gəmiləri tərəfindən bombardman edildikdə Korabelnaya Slobodka qarət edilmişdir. Burada olan bolşeviklər üsyan etmək istəmişlər. İngiltərə komandanlığı bolşeviklərə əmr etmişdir ki, 14 verst Sevastopoldan kənara çəkilsinlər.

Bolşeviklər və Finlandiya

Bolşeviklər Finlandiya ilə müzakirata girişməyə çalışırlar. Petroqrada öz əllərində saxlamaqdan ötrü bolşeviklər Volqodski quberniya ilə Kareliyanın bir

hissəsini Finlandiyaya verməyə razıdılar. Lakin finlandiyalılar cavab verməyirlər.

Almaniyada

Spada olan İngiltərə heyəti sədri Almaniya nümayəndəsinə böylə bir nota vermişdir:

“Mən vəkil edilmişəm sizə xəbər verim ki, aprelin 16-cı gecəsi Müttəfiq dövlətlər Almaniya firmalarını və xüsusi şəxsləri göstərici siyahını geri götürməyi qərara almışlardır. Almaniya ilə ticarət münasibətinə daxil olan hamı məmnular [bütün yasaqlar] ləğv edilir. Müttəfiq dövlətlər ancaq bu siyahılardan əlahiddələrini təqdim etmək ixtiyarını özlərində saxlayırlar.”

Romaniyanın ultimatumu

Peştədən xəbər verirlər ki, Seyqrad əsgərləri komandanı Romanya generalı Merderesku Macarıstan elçisi Vertə böylə bir mütarikə şəraiti [atəşkəs şərtləri] vermişdir:

Romanya və onun müttəfiqləri əleyhinə hərəkət etməkdə olan bilaistisna macar əsgərləri tezliklə tərksilah edilməlidirlər. Bütün silahlar, avtomobil, at, araba, libas, ərzaq və mühimmatı-hərbiyyə [hərbi sursat] təslim edilməlidir. Mütarikə şəraiti imza edildikdə, 10 gün sonra bu istənilən şeylər verilməlidir.

Amerikalılar və Vilson

Yekaterinodardan xəbər verirlər ki, amerikalılar Vilhelmin müharibə mütəşəbbisi sifəti ilə məhkəməyə verilməsi əleyhinədirlər. Ancaq onlar Vilhelmin müharibəni aparmaq işində məhkəməyə verilməsinə razıdılar.

TÜRKİYƏDƏ

Bolşeviklərin təşviqatı

İstanbuldan gələn nəql edirlər ki, Türkiyə paytaxtında bolşeviklərin təşviqatı özü üçün möhkəm yuva salmışdır. Körpülərdə bolşeviklərin növbətçi xüsusi agentləri vardır. Bunlar paroxodlarda gələn rus əsirlərini təqib edirlər. Paroxod sahilə yanaşan kimi şübhəli adamlar dərhal paroxoda daxil olub məccani [pulsuz] nahar etmək, hətta sinematoqraf bileti verirlər. Sonra onlar əsil müşəvniqlər [təşviqatçılar] ilə görüşüb öz işlərini görürlər.

Könüllü ordu cəbhəsinə göndərilməkdə olan legioner dəstəsi bunların qurbanı olmuşdur. Odessanın işğalı ilə İstanbul bolşevik acentələri ilə dolmuşdur.

Sultan İstanbuldadır

Sultanın İstanbuldan Asiyayi-suğraya [Kiçik Asiyaya, Anadoluya] köçürülməsi haqqındakı şayiələr tamamilə əsilsizdir. Sultan əvvəlki kimi İstanbuldadır. Hər cümə günləri də məscidə namaza gedir.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

Ticarət və Sənaye və Ərzaq nazirinin neftin Batuma aparılacaq şəraitinin yüngülləşdirilməsi haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir [qərara alınmışdır]:

Neftçilər İttifaqı nəzdindəki büroya Batuma neft və neft istehsalatının [məhsullarının] mal mübadiləsinə dair verilmiş məcburiyyətdən kənar göndərilməsinə müsaidə [icazə] verilməli, fəqət neft və

istehsalatı orada Azərbaycan Hökuməti nümayəndəsi kontrolu altında satılmalıdır. Əlavə aparılacaq mallardan alınacaq aksiz vergisi, gömrük vergisi və fraxt vergisini neft satılanadək təcil etməli [təxirə salmalı]. İşbu şərait üzrə də Ticarət və Sənaye və Ərzaq nazirinə də Batumdakı nümayəndəsi namına neft aparmağa izin verilsin. İşbu neft əvəzində dövlətə lazım mallar gətirilməlidir.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

“Elektriçeskaya Sila” cəmiyyətinin bütün şöbələri xidmətçi və fəhlələri müştərək komitəsi Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] müraciətən məlum etmişdir ki, mayın 30-da iniqad etmiş [baş tutmuş] komitənin iclasında qət edildiyi üzrə cəmiyyət Fəhlə Konfransı və Məsai Nəzarətinə müraciətən müştərək müqavilənamənin [kollektiv müqavilənin] qəbul edilməsi ilə bərabər, ərzağın gündəngünə bahalaşması münasibətilə yuxarıda məzbur [adı çəkilən] cəmiyyət, Konfrans və Nəzarətdən məvaciblərinin artırılması haqqında müavinət istəsinlər. Əks surətdə komitəni öz tələbatına əməl etdirmək üçün fəaliyyətində azad buraxsınlar.

Müştərək müqavilənaməyə dair

Müştərək müqavilənamə tərtibindəki komisyonda fəhlə və müəssisədarların iştirak etməkdən imtina etdiyindən naşi [ötrü], hal-hazırda Məsai Nəzarəti özünüzlüyündə müştərək müqavilənamə tərtibi ilə iştirak edir [məşğul olur]. Müqavi-

lənamə tərtib edildikdən sonra hökumət və Məclisi-Məbusanda təsdiq edilərək qanun kimi qüvvəti haiz olacaqdır [qüvvə daşıyacaqdır].

- Vükəla Şurasının qətnaməsi mövcubincə [Nazirlər Kabinetinin qətnaməsinə əsasən], Ermənistan müsəlmanları üçün 3 milyon rublə buraxılmalıdır. Həman məbləğ təxsisinədək 20 milyonluq fondan 1 milyon rublə buğda və başqa ərzaq alınması üçün buraxılmışdır; bina-ənileyh [ona görə], Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] Qaçqınlar şöbəsi müdirinə teleqrafən ərzaq alınmasına başlamağı rica etmişdir.

- Şamaxıda qaçqınlar üçün ərzaq alan təsərrüfat məmuruna Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti teleqrafən xəbər vermişdir ki, İrəvandan qaçıb Mədrəsə kəndinə yerləşdirilmiş müsəlman qaçqınları üçün Gəncə qəzasından 24 çift [cüt] öküz alınsın. Zira qaçqınlar çöl işlərinə şüru edəcəklərdir [başlayacaqlar].

- Ermənistan Hökuməti[nin] Ermənistan müəssisədarları üçün heç bir təşəbbüsatda bulunmadığını nəzəri-etibarə alaraq Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti Ermənistan Hökuməti nəzdindəki siyasi nümayəndə [Məhəmməd] xan Təkinski vasitəsilə Ermənistan Hökuməti indində [yanında] İrəvanda Azərbaycan Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti müvəkkilliyi güşadına [açılmasına] müsaidə istəmişdir. Müvəkkillik məsələsi Vükəla Şurasının 2 iyun iclasında təhti-qərara alınmışdır.

- Ermənistandakı müsəlman qaçqınlarının əhvali-ələmnaklarını [qəmli hallarını] Amerikanın Yaxın Şərqə Müavinət

Cəmiyyəti qarşısında təsvir etdikdən sonra, Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti rica etmişdir ki, Ermənistandakı müsəlmanlara da cəmiyyət yardımında bulunsun.

- Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti məmuru Ryumin Ağdamda ip toxuyan başqa emalatxanalar güşadı üçün göndərilmişdir. Həman emalatxanalarda qaçqınlar çalışacaqdırlar.

RƏİSİ-VÜKƏLA VƏ MƏSAİ NAZİRİ HÜZURLARINDA FƏHLƏ NÜMAYƏNDƏLƏRİ

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”ın Təbliğət və Təşkilat şöbəsinə böylə bir şikayət gəlmişdi ki, axırıncı zabastovkada iştirak etməyən fəhlələrin maaşlarını bu vaxta kimi verməmişlər. Bu barədə Təbliğət və Təşkilat şöbəsi tərəfindən Cavad bəy Məlik-Yeqanov, Hüseyin Müzəffərov və Yunis Rəfizadədən ibarət bir heyət Məsai nazirinin yanına gedib əvvəla mart ayının 20-dəki zabastovkada iştirak etməyən fəhlələrin məvacibləri barəsində, sonra may ayının 6-da vaqe olan zabastovkanın verilməmiş məvacibləri barəsində, ondan sonra mayın 28-də vaqe olan İstiqlal bayramında işlərindən əl çəkən fəhlələrin verilməmiş muzzdları haqqında müsahibədə bulunmuşlar və rica etmişlər ki, bu vaxta kimi saxlanmış olan o məvaciblərin verilməsi barəsində lazımı təşəbbüsatda bulunsunlar. Və bir də ayda verilən 360 manat pasobiya [müavinət] barəsində danışılıb rica etmişlər ki, həmin pasobiyanı tətil günlərinə görə də çıxmasınlar və ayda iki növbətlə fəhlələrə versinlər.

Mənzil və mənzilin mayəhtacları [avadanlıqları] hamı fəhlələrə bir qayda ilə verilsin. Fəhlələr “kateqoriyalara” ayrılmasınlar. Müştərək müqavilənamə (kollektivni doqovor) barəsində danışılıb təvəqqe etmişlər ki, müqavilənamənin qəbul olunmuş iqtisadi tərəfləri qəzetələrdə elan olunsun. Bu barədə Məsai naziri cavab vermişdir ki, mən hökumətlə danışılıb tez bir zamanda qəzetələr vasitəsilə elan edərdəm.

Mənzil məsələsinə gəldikdə, nazir cənabları söyləmişdir ki, bu bir sui-təfəhhümdür [yanlış anlaşılmaqdır]. O barədə dəxi binagüzarlıqda [təşəbbüsdə] bulunaçaqdır və hər nə əldən gəlsə, əsirgəməyəcəkdir.

Sabahı gün Cavad bəy Məlik-Yeqanov, Mirzəağa Kərimzadə, Məshədi Həmid Paşazadə, Əflatun və Səfdər bəydən ibarət heyət Rəisi-vükəla [Baş nazir] Nəsim bəy cənablarının hüzuruna gedib bu məsələləri rəis həzrətlərinə də söyləmişlər. Rəis həzrətləri böyük ehtiramla onları qəbul edib telefonla Məsai nazirinə xəbər vermişdir ki, zabastovkalarda iştirak etməyən fəhlələrin maaşlarını vermək barəsində mədən sahiblərinə əmr etsin və kollektivni doqovor barəsində Məsai naziri layihə tərtib verib hökumətə təqdim etsin ki, hökumət də qəbul edib fəhlələri razı salsın.

Heyət Rəisi-vükəla həzrətlərinin çox razılıq ilə əllərini sıxılıb ayrılmışdır.

ŞİMALİ QAFQAZI SATANLAR!

“Azərbaycan” qəzetəsinin 3 iyun 919 tarix və 194 nömrəli nüsxəsində şəhə-

rimizdə bulunan Şimali Qafqaz millətləri xadimlərinin Məclisi-Məbusan rəisi Həsən bəy Ağayev həzrətlərinə dərmiyan eylədikləri [meydana qoyduqları] millət xainləri haqqında mütaliləri dolayısı ilə fikri-acizimi dərmiyan edirəm.

Şimali Qafqaz Cümhuriyyəti bir sənə əvvəl təşəkkül etdi. Amma istiqlalıyyətdən, hökumət və parlamentonun mövcudiyyətdən millət nə dərəcəyə qədər xəbərdar idi? Nikolay dövründə yalçın qayalar arasında hücralarda yaşayan kəndlər hanki təzri-idarə və üsul ilə idarə olunurlardı isə, istiqlalıyyətləri dövründə də qətiyyəən əski həyatlarından, yaşayışlarından bir fərq görülməyir, onlar genə köy muxtar və imamının riza və qərarları ilə iş görür və yaşayırdılar.

Altı ay və ya bir sənədir hökumət təşəkkül edir də, hökumət mumməsili [nüməyəndəsi] olan (pək ufaqdan başlayalım) qəza qaimməqamlarını da uyezdələrə göndərmək mümkün olmazmı? Qəzalarda, kəndlərdə cüzi də olsun təşkilatlar yapmaq mümkün olmayırmı?

Heç olmazsa, bir jandarma komandanı və yaxud hər hanki bir qüvveyi-icraiyyə mumməsili göndərilsin də, Teymurxanşurada yaşayan hökumət[in] əvəmirini [əmlərini] təbliğ və icraatını tətbiq etsin, o da yox.

“Şurada” hər iş yolunda, Parlament var, nazir var, naçalnik var, milisə var, fəqət bu mövqelər və mövqeləri işğal edən zatların bütün o əmri Teymurxanşura daxilində və bütün icrası kəza “Şurada”dır.

Bu işlərin bu surətlə cərəyanından anlaşılırdı ki, Şimali Qafqazya Hökuməti məhafili miyanında [hökumət dairələri ara-

sında] xainlər var idi və bunlar müstəqil yaşamaq istəyən milləti kəndi arzusunda buraxmayacaqlar. Millətin gözü açılmağına bütün vəsaitlə mane olacaqlardır və olurdular. Şimdi möhtərəm millət xadimləri fərqiə varmış da, hökumət və parlament üzvləri miyanında millət xainləri Denikin tərəfdarı var imiş də, hətta Denikin generalları ilə də müxabirə edirləmiş [əlaqə saxlayırlarmış].

O vaxt o məsələlər açıq-açığına aşkar ikən məsələnin üzəri açılmaq istənilməyirdi. Nə vaxt Parlamanda istiqraz məsələsi müzakirəsinə keçilir, heç bir qəpik millətə mənfəət olmaya-olmaya həman o zavallı və bigünah millət naminə “qospoda [cənablar], büdəcə qayət zəifdir, Azərbaycan avans almaq lazımdır”. Nə vaxt son istiqraz alınırdı, o vaxtdamı o millət xainləri fərq edilmişdi? Həman o düşmənlərin pis əməl və məqsədləri uğrunda sərf ediləcəyini bilərək istiqraz məsələsini bir səsə bütün Parlamən üzvləri müvafiq görür, qəbul edirdilər.

İştə, Şimali Qafqaziya üçün verilən qərz [borc] Azərbaycan fəqərəyi-kasibə və kəndlisinin alın təri ilə qazanaraq cəm etdiyi məbləğlərdir ki, məzkur [deyilən] məbləğin Şimali Qafqaz millətləri üçün heç bir mənfəət təmin etməyəcəyi fərz edildiyi surətdə qərzə bütün mövcudiyyəti ilə mane olunmuş olsaydı, həm Azərbaycan millətinin hüququna təcavüz edilməz və həm də həyatımıza qəsd edəcək düşmənin bir az daha güclənməsinə mane olardıq.

İştə, o cinayəti bilə-bilə irtikab edənlər [işləyənlər] haqqında heç bir xitabda bulunulammaz. Amma bilərək istəməyə-istəməyə və qayət safdilanə bərabərəcə

səs o hərifi-naşəriflərlə verərək Azərbaycan müsafirləri möhtərəm Şimali Qafqaz millətləri xadimləri bu dəqiqə kəndi vicdanları hüzurunda məsul və müəzzəb olmayırlarmı [əzab çəkmirlərmı]?

O vaxt hər bir səlahiyyət və iradə əldə və o xətalərin təshihı [düzəldilməsi] mümkün ikən əcəba o vaxt nə üçün sükut ixtiyar edilirdi? Millət yolunda çalışmaq və fədakarlıq ixtiyar etmək cəsərti-mədəniyyə iqtizasından [şərtlərdən] deyilmədir?

Nə üçün hər hiss edilən xainin xainliyini üzünə çarparaq onu divani-məhkəməyə çağırmaırdılar?

O kimilərin üz qaralarını millət vəkilləri hüzurunda üzünə vuraraq aralarından dəf etməyirdilər?

Çeçenistandan övdət etdiyi [qayıtdığı] zaman Əbdülqadir və Yusif hacıların irtikab etdiyi [işlədiyi] bütün alçaqlıqlar möhtərəm doktor Rusovun bəyanatı ilə aşkar olduğu halda belə nə üçün arada bulundurur, nə üçün onların irtikab edəcəkləri cinayət [cinayətlər] millətə xəbər verilərək dəf etdirilmədi?

Ən əhəmiyyətsiz, fəqət vaxtsiz sükut nəticəsi böylə fəlakətlər meydana çıxdı. O vaxt ufaq və cüzi zayıat nəticəsi əldə ediləcək müvəffəqiyyət bu saat on, yüz misli fədakarlıqla zayıat nəticəsi pək müşkül olaraq əldə edilər.

Millət vəkil və xadimləri!

Haqq, ixtiyar və iradələrini vicdanınız öhdəsinə bulundurduğunuz 25 min məsumun haqqı[nı] göz görə-görə yeyənlər kəndi alını tərləri ilə həyatları bahasına alınan paralarını, qanlarını içmək, həyatlarına, irz və namuslarına qəsd etmək, yurdlarını yaxaraq haqlarını payımal et-

mək [tapdalamaq] istəyən düşmənlərin mənfəətinə sərf olunduğu cüzi fərq edildiyi zaman nə üçün həmiyyət damarlarınızda qanlar qələyana gəlmədi [cosmadı]? Nə üçün vicdanlarınız vaxtında üsyan edərək nəflərinizi təhrik etmədi?

Naz və neməti ilə pərvərdə olduqları [bəsləndikləri] o fəqərə, məsum, həqiqətən fədakar millətin haqq, ixtiyar və istiqlalılarını düşmənlərə təslim etmək kimi cinayəti hissiyyəti-insaniyyələri heç də rəncidə olmaya-olmaya irtikab edən o insan qılığında həriflərdən vaxtında və hal-hazırda müdafiəyi-hüquq etməyə bilvasitə [vasitəli, dolaylı] və ya vasitəsiz bizzat [şəxsən] müqtədir ola bilən məsum millətin, əlbəttə, bir gün haqqını arayacaq, bu cinayətlərin səbəbini təhqiş edəcək, hamısı meydana çıxacaqdır. Bu gün təhəmmülsüz və mövhum qüvvələrə müstənidən [dözümsüz və xəyali qüvvələrə istinad edərək] müqəddəratından məsul olduğu millətini satan adamların qarşısına yarın polad pəncəli əlləri ilə həman o millət çıxaraq bizzat haqqını istirdad eyləyəcəkdir [geri alacaqdır].

Zülmün topu var, gülləsi var, qəl'əsi varsa,

Haqqın da qırılmaz qolu, dönməz üzü vardır.

S. Nuri

MİLLİ BAYRAM VƏ QADINLARIMIZ

1919 tarixində mayıs 28-də Azərbaycan istiqlalıyyətinin sənəyi-dövryyəsi [ildönümü] münasibətilə milli bayram təşkil olunmuşdu. O günün şərafəndən, təsirin-

dən hər kəs şən, hər kəs məsrur [sevincli] idi.

Məsrur idi, amma bu bayramın hər kəsdən artıq qadınlar tərəfindən fəvqəladə bir ruh yüksəkliyi ilə qarşılandığını o günü küçələrə tökülən qadınların rəftarı sübuta kafidir zənn edirəm.

Necə ki, məbus [Parlamentin üzvü] Əsəbullə Əhmədov cənabları Məclisi-Məbusanın o günə məxsus təntənəli iclasında çocuqları qucağında olan qadınların bugünkü milli bayrama, bugünkü sürur və şadmaniyə iştirak etməklərini tədadla [qeyd etməklə], ittihadla qarşılanan Azərbaycan istiqlaliyyətinin əbədlilik olmasına böyük ümidvar olduğunu səmimi olan nitqlərində irad buyurdular [ifadə etdi].

İllərlə evindən dışarı çıxmayan, yanbaşında bir-birindən kiçik çocuqlarını güc hal ilə saxlayan, erkəkləri razı olub da, kəndiləri dışarı çıxmağı sevməyən qadınlar, o günü sabah erkəndən çarşabını başına alıb, erkəyi ilə evindən çıxan və milli bayramın kəndi iştirakı ilə müşərəf olduğunu [şərəfləndiyini] zənn edənlər axşama qədər deyil, ta gecə yarılmasına qədər acılığa baxmayıb, yorğunluğa baxmayıb, kəndisini o guruh [qələbəlik, kütlə] içərisinə, o təntənə daxilinə atıb, qalib bir dövlətin şanlı, müzəffər qalib əsgəri kimi böyük sevinc və sürur ilə soqaqlarda dolaşırlardı.

Məəttəəssüf [təəssüf ki], bədbəxt qadınların bugünkü bir günlük süruru, şadlığı da üzlərinə qapandı. Ömürlərində bulvar tamaşası görmədikləri və bundan sonra da görməsi qeyri-qabil olan və ancaq bu günün şərəfinə gündüzü deyil, gecəsinə erkəyindən min dürlü vasitələr, ricalarla izin alan qadınlar axşam bulvar

tamaşası, həm də böylə təntənəli, dəbdəbəli bulvar tamaşası üçün, gündüzdən axşam görəcəyi ləzzətli seyrləri ürək çarpışı ilə gözləyən qadınların üzünə bulvar qapısı da bağlandı.

Polis nəfərlərimizin qadınlar üzərinə olan qaba rəftarları Nikolay dövrünün qaradovoylarını xatirə gətirirdi. Və həmanki qəlblərdən silinməkdə olan xatirələrini bu sevimli gündə, bu fərəhli qəlblərdə, bu çırpınan ürəklərdə rəz edirdi [ayağa qaldırırdı, canlandırırırdı].

Ömründə ilk dəfə görəcəyi və bir daha görəcəyinə ümid edəmədiyi və ancaq bu günün şərəfinə nail olduğu bu kərəməti itirib, bu gün gördüyü təntənə, sürdüyü zövq və səfalar burnundan tökülə-tökülə, guruh-guruh qadınlar məyusənə evlərinə övdətə [qayıtmağa] məcbur olurlardı.

Azərbaycan istiqlaliyyətinin Azərbaycan vilayətində, Azərbaycan paytaxtında, azərbaycanlılara mənsub olan bulvarın bilafərqi-din və millət [millət və din fərqi olmadan] hər kəs üçün güşadə [açıq] olan qapısının Azərbaycan qadınlarının üzünə bağlanması, həm də gündüz-gecəsi ömründə bir saatlıq bulvarın havasından məhrum buraxılmaları həqiqətən insaf xaricində bir şeydir.

Bütün ömrünü bulvarda keçirən, gündüzü-gecəsi ilə bərabər bulvarın skamyaları üzərində buraxılan, yanlarını skamyalar ağradıb o yanına-bu yanına çevrilib də gecə yarılmasına qədər bulvarda qalan erkəklər o gecə kəndiləri çıxıb da, o günün şərəfinə ehtiramən də olsa bir saatlıq yerlərini, skamyalarını ana-bacılarına tərksəydilər, qiyamətmi qopardı?

Həmin polis məmurları soqaq orta-

sında durub da, qadınların yollarını gözləyib, qabaqlarına keçib evlərinə qaytarmaq vəzifəsi yerinə, həmin polis məmurları bulvar qapılarında durub da, qadınları bulvara buraxıb və kəndilərinə pasibanlıq [gözetçilik, qarovulçuluq] eyləyə idilər, nə olardı?

O günün sabahısı bir qaç yerdən bəzisini az tanıdığım xanımlar tərəfindən telefona çağırıldım. Yarım saat müddəti çəkən suzişli [ürək yandıran] söhbətlərin həpsi qadınlarımızın bədbəxtliyinə dair idi.

Erkəklər tərəfindən təhqir edilən, heç məsəbəsində [yerində] hesab olunan, varlıqlarından iftixar deyil, qalə alınmayan [diqqətə alınmayan, əhəmiyyət verilməyən] qadınlarımız şikayətlərini mənə söyləyir və məndən imdad tələb edir. Zavallı həmsirələrim [bacılarım] düşünməyirlər ki, mən də onlar kimi zavallı qadınların birisiyəm. Mənim onlara nə kimi yardımım ola bilər?

İştə, bir şey daha xatirimə gəldi ki, onu da söyləməkdən qalmaqacağam. Erkəklərimiz kəndiləri millətimizin həşəmətli günü üçün hazırlıqlar görəndə bir parça nöqtəyi-nəzərlərini də qadınlar tərəfinə fırlada idi və qadınlarımız da oraya toplaşa idilər. Məclisi-Məbusan binasının içi və dışarı erkəklərimiz üçün hazırlananda, onun yanbaşında olan Realnı məktəbinin binası da xanımlarımız üçün təyin edilə idi də, soqaq ortasında toplanıb hökumətin istiqlalı üçün səninlə şadlıq edən, sənin kimi onun da milləti yolunda ürəyi çırpınan, soqaq ortasında olunan zülümlər, edilən həqarətlərə baxmayıb saatlarla dəniz dalğası kimi dalğalanan qadınlar o gün o qədər zəhmət çək-

məyə idilər.

O gün irad olunan nitqlərdə ancaq möhtərəm Məhəmməd Əmin əfəndi Rəsulzadə cənabları qadınların bugünkü sürur və şadmaniyə daxil olduqlarını nəzərdən dur [uzaq] tutmamışlar ki, nətiq əfəndi hərərətli nitqlərində qadınların da varlıqlarını tədadla [qeyd etməklə], qadınların da iştirak etməkdə olduqlarını bəyan buyurdular.

Şəfiqə Əfəndizadə

TARIXİ BİR MÜTALİƏ VƏ TƏNQİD

31 mayıs 1919 tarix və 18 nömrəli “İstiqlal” qəzetəsinin İstiqlal Bayramını təbcil edən [tərifləyən] baş məqaləsində şöylə bir fəqərə [əhvalat] vardı:

Osmanlı bayramları, məsələn Qayı xan kimi Osmanlı türklərinin münəccisi [xilaskarı] olan bir böyük hökmdar ilk meydana çıxışı ilə Qayı xan sülaləsinin əhəfadi [nəvəsi] olan Ərtəğrül qazinin Osmanlı hökmdarlığını təsis eyləməsi tarixini yada gətirən bayramları yoxdur. Şüb-həsiz, o günləri yada gətirən bir tarixi bayram vardır, amma Osmanlı ənənəsində, Osmanlı tarixində məchul qalmışdır. Hər kəscə məlum olan bir həqiqəti-tarixiyədir ki, Səlcuq padşahı [Birinci] Ələəddin Keyqubad zamanında Çingiz xanın orduları Xarəzm və həvalisini [ətrafını] zəbt etdiyindən, oralarda yaşayan oğuz türkmənləri qəbilələrinin çoxu Anadoluya köçmüş və bu miyanda [bu arada] Qayı xan qəbiləsinə mənsub Qaya Alp oğlu Süleyman şah da məiyyyətindəki 50 min

kişi ilə Ərzincan və Əhlət tərəflərinə yerləşmişlərdi. Binaənileyh [odur ki], o zaman Qayı xan kimi Osmanlı türklərinin münəccisi (!) olan bir böyük hökmdar (!) yox idi.

Fərz edəlim vardı. Fəqət bunu birinci olaraq tövsif [təsvir] etmək əcəba doğrumu? Süleyman şah, qəbiləsini biləsəbəb [səbəbsiz] heç bir vaxt qan tökməyə[n], yasaya itaət edən və etdirən, üləməyə hörmətkar, bilatəfriqi-cins və məzhəb xalq arasında müsavəti təsisə əzmkar böyük türk xaqanı Çingizin əlindənmi qurtardı? Ərzincan tərəflərinə yerləşən Süleyman şah və məyyəti [onu müşayiət edən] yeddi sənə sonra əski vətənlərinə dönmək istədilər, fəqət Fərat nəhrini keçərkən Süleyman şah boğuldu, qəbiləsi ikiyə ayrıldı. Müşarünileyhin [haqqında danışılan şəxsin] oğlanlarından Ərtoğrul [Qazi] və Dündar bəylər özlərindən ayrılmayan 400 çadır xalqı ilə geriyyə döndülər. Yolda müharibə edən iki orduya rast gəldilər. Zəif tərəfə yardım etdilər. Qələbəni Səlcuqlərə qazandırdılar. Bunun üzərinə Konyada oturan Səlcuq sultanı İkinci Əlaəddin [Keyqubad] məmnunən [razı qalaraq], Söyüd və Domaniç tərəflərini yaylaq və qışlaq olaraq onların iqamətlərinə verdi.

Ərtoğrul boş durmayaraq civardakı rum bəyləri ilə mücadilədə davam və hüduklarını tövsi etdi [genişləndirdi]. Fəqət mətbusu [tabe olduğu] daima Səlcuq sultanı idi. Ərtoğrulun vəfatından sonra oğlu Osman [Qazi] qəbilənin rəisi oldu. Bu sırada Səlcuq sultanı olan Üçüncü Əlaəddin öldürüldü. Binaənileyh sultanlıq inhilal edərək [dağılaraq] kiçik-kiçik birər xanlıqlara inqisam etdi [bölündü]. Səlcuq

hökumətinin bu surətlə inqirazı [çöküşü] üzərinə 699 sənəsində türkmən bəylərindən mürəkkəb [ibarət] bir qurultayın intixabı [seçməsi] ilə türk yasasına görə məşru [qanuni] bir surətdə Osman müstəqilən xan elan edildi. Şu halda Osmanlı türklərinin istiqlalı bu tarixdən və bilaxirə [daha sonra] yapılan tədqiqatı-əmiqəyə [dərindən tədqiqlərə] nəzərən də 17 kanuni-əvvəl [dekabr] günündən başlar. Yoxsa mühərriri-məqələnin [məqalə müəllifinin] buyurduqları kimi “Qayı xan sülaləsinin əhfadı olan Ərtoğrul Qazi Osmanlı hökmdarlığını təsis (!)” eyləməmişdi. Əsasən, ismindən anlaşıldığı vəchlə “Osmanlı” namı Osmana izafətən tövsim edilmişdi [qoyulmuşdu].

Buraya qədər müvəzzəhən [açıqca izah edərək] ərz etdiyim tarixi həqiqətlər yalnız mühərriri-möhtərəmlə mənə aid bir həsbi-haldır [söhbətdir]. Fəqət sonra: “Osmanlı hökmdarlığını təsis eyləməsi tarixini yada gətirən bayramları yoxdur (!). Şübhəsiz, o günləri yada gətirən bir tarixi bayram vardır, amma (?!...) Osmanlı ənənəsində, Osmanlı tarixində məchul (?!...) qalmışdır.”

Osmanlı türklərində 1327 sənəsində İstanbulda və mütəəqibən [onun ardınca] vilayətlərdə “Türk Ocaqları”nın qurulması ilə intibah və hərəkəti-milliyə qüvvətli bir surətdə tövsi eyləmişdi [yayılmışdı]. Aqçuraların, Ağayevlərin, Rəsulzadələrin yardımı ilə bərabər, başında ictimaiyyətçi [sosioloq] Ziya Gökalpı, şair Məhməd Əmini, pədaqoq [Babanzadə] İsmayıl Haqqısı, xətib [natiq] Həmdullah Sübhisi və sairəsi bulunan bu hərəkəti-milliyənin pək çox müməsilləri [nüməyəndələri] vardı və bu gün təzayüd et-

məkdədir [çoxalmaqdadır]. Hərbi-ümumi-nin nətəyici-məşuməsi [uğursuz nəticələri] səbəbi ilə şimdilik müvəqqəət bir inqitaya [kəsintiyə] uğramışsa belə, hər sənə yapılmada olan İstiqlal Bayramından məədə [başqa], ictimaların təksirindən [yığıncaqların artmasından] hasil olacaq fəvaidi [faydaları], yəni təlqinlərin qüdrətini təqdir edən başqa milli bayramlar da ehya etmişlərdir [canlandırmışlar, əmələ gətirmişlər].

Həsən M. oğlu

LƏNKƏRANIN HALINA DAİR

Neçə müddətdən bəridir ki, bədbəxt Lənkəran əhalisi bir taqım vicdansızların zülüm və əsarətində yaşamaqdadırlar. Həman vicdansızların zülümü o məqama çatmış ki, bu biçarələr gün batmamışdan kəsb[ü]karlarını [qazanclarını, işlərini] buraxıb evlərinə gedirlər. Gedirlər də, fəqət gecələr evlərində belə asudəxatir oturma bilməyirlər. Səbəbi həman vicdansızların dürlü-dürlü bəhanələrlə gecə biçarə müsəlmanların evlərini axtarmalarıdır. Axtarırlar da, əllərinə tüfəng, patron kimi şeylər keçmədiyindən, dəyərlə şeylərdən götürüb aparırlar. Həman bu kimi zülüm, əziyyətlərə bu biçarələr təhəmmül edib [dözüb] işin axırını dörd gözlə gözləyirlər. Bu yazıqların ümidi hər bir tərəfdən kəsilibdir. Kimsə yoxdur ki, dərdlərini deyib dərmanın istəsinlər.

Şayani-diqqət [diqqətəlayiq] burasıdır ki, hər bir idarəyə gedib bu kimi vicdansızların əlindən şikayət edirlərsə, kimsə bunlara məhəl qoymayıb nəümid qayıdırlar. Fəqət bunların ümidi Azərbaycan

Cümhuriyyətinə olduğu kimi nə edərsən ki, bu vaxta qədər Azərbaycan Hökuməti tərəfindən heç bir təşəbbüs görülməyibdir. Əcəba onlar məgər azərbaycanlı hesab olunmayırlarmı? Vəhalonki [halbuki], hökumətimiz Lənkəranı həmişə Azərbaycanın ayrılmaz bir hissəsi hesab edir. Böylə olan surətdə nə üçün bu ümitsizləri bir taqım özlərini bolşevik adlandıran vicdansızlardan xilas etməyir? Və xilas edib də yanıqlı ürəklərini sakit etməyir?

İştə, həman vicdansız daşnaklarla xaxolların Lənkəran müsəlmanlarına etdiyi zülüm və azarlarını dəfələrlə gündəlik qəzetlərdə oxuyuruq. Oxuyuruq da, ürəyimiz bu biçarələrin halına yanır. Fəqət nə edəsən ki, bu yazılanlar səmərəsiz qalıb, bu yazıqların da ümid əli hər bir tərəfdən üzülüb, yenə də bu zalımların təhti-əsarətində [əsarəti altında] yaşamaqdadır.

O günlərdə dostlarımdan birisindən (Lənkəranda gəlib) Lənkəran əhvalını soruşduqda bu aşağıda yazdıqlarımı söylədi:

Xaxollarla ermənilər Lənkəranda hökəranlıq edirlər və hər gün şəhərdə bir tövr şayiə dövrən edir. Gah şəhərə xəbər buraxırlar ki, kimdə nə qədər ərzaq varsa, hamısı hökumət tərəfindən zəbt olunacaq və kimdə nə qədər Nikolay pulu ilə çoxlu bon pulu olarsa, onlar da hökumət tərəfindən zəbt olunacaq. Bu kimi xəbərlərlə biçarə Lənkəran müsəlmanlarını təhdid edirlər. Bu yazıqlar da qorxularından gecələr bayıra çıxma bilməyirlər. Ona binaən [ona görə], həman vicdansızlar gecə fürsətdən istifadə edib müsəlmanların evlərini qarət etməkdədirlər. Həman vicdansızlar silahlı gecələr

səhəri dönüb dolaşmaqdadırlar. Fəqət bazardakı müsəlman dağalarına silah əvəzinə ağac verib, bir iş olanda da bu yazıqlar qorxularından siçan deşiyini satın alırlar. Yaxşı olardı ki, cavan cümhuriyyətimiz Lənkəranı Azərbaycan Cümhuriyyətinin ayrılmaz bir hissəsi hesab etdiyi kimi, bu yazıqları da həman zalım və xunxarların [qaniçənlərin] zülüm və azarından xilas etməklə, o yazıqlar da Cümhuriyyətimizin sayəsində azad bir nəfəs alaydılar. İştə, Lənkəran əhalisi də bu mühüm işi cavan Cümhuriyyətimizdən dörd gözlə gözləyirlər.

*Mahəmmədəli Əsədullazadə
Tabaqqı*

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

İdilboyu müsəlmanlarının məscidi

Məlum olduğu üzrə neçə il bundan əqdəm [qabaq] Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən İdilboyu [Volqaboyu] müsəlmanları üçün Bakıda bir məscid bina edilməsindən ötrü Balaxanski və Maqazinni küçələrinin küncündə boş yer verilmiş və Hacı Zeynalabdin Tağıyev tərəfindən təmirə xərc edilmək üçün 100 min manat ianə edilmişdi. Lakin keçən illərdən bu vaxta qədər vüqu bulmuş olan hadisat məscidin təmirinə şüru edilməsinə [başlanmasına] imkan verməmiş və işlər təxirə uğramışdı. İndi isə Bakıda sükunət edən İdilboyu müsəlmanları yenidən məscidi təmir etməyə [tikməyə] şüru edərək beş nəfərdən ibarət bir heyət intixab etmişlərdir [seçmişlər].

Dəmir yollarında qalmış mallar haqqında

Daxiliyyə naziri Bakı qubernatoruna məlum etmişdir ki, müxtəlif vaxtlarda göndərilib və bu vaxta qədər sahibləri tərəfindən aparılmayıb anbarlarda qalmış olan bir çox malları hökumət nəfinə [xeyrinə] təhvil almaq üçün bütün hökumət idarələri nümayəndələrindən ibarət bir komissiya təşkil edilmişdir ki, qubernator dəftərxanasından dəxi bir nəfər dəvət olunur.

“Hürriyyət” qəzetəsi

Bu günlərdə İran “Ədalət” firqəsi “Hürriyyət” adında həftəlik bir qəzetə nəşr edəcəkdir.

Bələdiyyə İdarəsində

Bələdiyyə rəisinin əmri mövcubincə [əsasında], Bələdiyyə İdarəsi dəftərxanası ümuma elam edir [bildirir]:

1) İşbu sənədə xidmətçi və bələdiyyə məmurlarına veriləcək məzuniyyət iki aydan artıq olmayacaqdır.

2) 1918-ci sənədə məzuniyyət almış xidmətçilər və məmurlar işbu sənə bir ay məzuniyyət ala bilərlər. Onların məvacibləri veriləcəkdir.

3) 1918-ci sənədə məzuniyyət almamışlar bu sənə məvacibləri verilmək üzrə iki ay məzuniyyət ala biləcəklər.

4) 1919-cu sənədə heç bir xidmətçi və yaxud məmur para istəyə bilməyəcəkdir.

5) 1918-ci sənədə iki aydan ziyadə məzuniyyətdə olmuş xidmətçi və məmurlara 1919-cu sənədə məzuniyyət verilməyəcəkdir.

Neftçilər İttifaqında

Neftçilər İttifaqı müvəqqəti olaraq mərmı zavodlarına verdikləri makinaları (stanok) geri almaq barəsində təşəbbüsatda bulunur.

Batım neft yolu

Hökumət qət etmişdir [qərara almışdır] ki, Batuma gedən neft yolu ilə neft cövhəri [kerosin] göndərilsin. Şimdilikdə həman təriq [yol] ilə fəqət [ancaq] neft gedir. Bundan ötrü neft yolu yapıldıqdan sonra daimi olaraq yolda bir və yaxud bir yarım milyon pud cövhər saxlamalıdır.

Beynəlxalq istintaq komissiyonu

Qarabağ, İrəvan, Göyçə, Araz Cümhuriyyətindəki ermənilərin müsəlman başına gətirdiyi fəlakəti məhəllərində [yerində] təhqiq etmək üçün xüsusi bir beynəlxalq istintaq komissiyonu təşkil edilməkdədir. Komissiyona Avropa dövlətləri nümayəndələri də daxil olacaqlardır. Məclisi-Məbusan pişəzvəqt [qabaqcadan] komissiyon məxaricatından ötrü 10 milyon rublə buraxmaq niyyətindədir. Aldığımız mövsuq [etibarlı] məlumata nəzərən, işbu komissiyon hal-hazırda təşkil tapmaqdadır. Ən yaxın zamanda istintaqdan ötrü məhəllinə azim olacaqdır [yola düşəcəkdir].

Müəllimlər Şurası

Cümə günü axşam saat 5-də iyunun 6-da Birinci Ünas [Qızlar] məktəbində müəllimlərin iclası təyin edilmişdir. Müzakirə ediləcək məsələlər bunlardır:

- 1) İdarənin məruzəsi;
- 2) Müəllimlərin məvacibləri artması barəsində;
- 3) Məvaciblərdən çıxılmış pulların

qaytarılması haqqında;

- 4) Müəllimləri xidmətə qəbul etmək;
- 5) İdarənin pulları haqqında və sair.

İtmişdir

Çənberəkənd küçəsində 8 nömrəli evdə yaşayan Cəvahir Şirinbəyovun 20 yaşında oğlu Ələşrəf 17 gün bundan irəli evlərindən çıxıb indiyə qədər qayıtmamışdır. Onun yerini və onun barəsində bir xəbər bilənlərdən acizənə xahiş edirik ki, yuxarıdakı adresə xəbər vermək zəhmətini qəbul eyləsinlər.

Sürgün

Bakı qalabəyisinin [komendantının] binagüzarlığı [sərəncamı] ilə Sergeyev Yevgeni, Qriqori Sidov və İsmayıl Kazakov hökumətin əleyhinə sui-niyyətdə [cinayətdə] bulundularından Azərbaycan Cümhuriyyəti torpağından sürgün edilirlər.

Əsgərlikdən qaçmaq cəzası

* Bakı qalabəyisinin binagüzarlığına görə, iki nəfər əsgərliyə dəvət edilmiş olan oğlanlarını gizlətməkdə müttəhim edilən Pirşaqı kəndi sakini Molla Həsən Aslan oğlu oğlanları gəlincəyə qədər Bakı Mərkəzi Həbsxanasında məhbus edilmişdir.

* Bakıda sükunət edən Hacı Vahab Hacı Abbas oğlu özünün əsgərliyə dəvət olan iki nəfər oğlanlarını qaçırmaqda müttəhim edildiyindən Bakı qalabəyisi binagüzarlığına görə oğlanları gəlincəyə qədər Mərkəzi Həbsxanaya göndərilmişdir.

Ehtiyat könüllü “Yardım alayı”

Dükənçilər və qeyri sənətkarlardan ibarət olan ehtiyat könüllü Yardım Ala-

yına könüllü qəbul edən komissiya tərəfindən məlum edilir ki, sabah cümə günü səhər saat 9-da axıncı böyük Təzəpirdən Salyanski kazarmalara gedəcəkdir. Həmin bölüyə yazılmaq istəyənlər bu gün pəncşənbə [cümə axşamı] günü komissiyanın dəftərxanasında Tserkovni küçə 70 nömrəli evdə yazıla bilərlər. Cümə günü isə dəftərxana bağlı olacaqdır.

Dəniz kənarındakı içki dükanlarının qapanması

Bakı qalabəyisi qubernatora məlum etmişdir ki, onun binagüzarlığıyla dəniz kənarındakı bütün içki dükanları qapanmışdır.

Klubun qapanması

Təhərri [axtarış] polis müdirinin binagüzarlığı ilə “Bolşoy Moskovski” mehmanxananın altında olan “Sportivni krujok” adlı klub külli miqdarda qumar oynanılmasına izin verdiyindən qapadılmışdır.

Mətbuata nəzarət

Daxiliyyə naziri Bakı qubernatoruna məlum etmişdir ki, mətbuata nəzarət etmək quberniya və uyezdnı hökumət idarələrinin öhdəsinə verilmişdir. Mətbuatın hər bir hərəkəti məzkur [deyilən] idarələr tərəfindən təqib edilməlidir.

MÜTƏƏLLİMLƏR QURULTAYI

3 iyun - 3-cü iclas

Saat 5-də Qafqaziya Müsəlman Mütəəllimləri [Tələbələri] Qurultayının 3-cü iclası açılır.

Sədr: Məhəmmədzadə Mirzəbala.
Katib: Süleyman Məlikzadə.
Sədr növbədəki məsələləri elan edir:
1) Bəzi kağızlar;
2) Ermənistanda müsəlman qaçqınları barəsində protesto çıxarmaq məsələsi;
3) Komisionlar barəsində;
4) Məhəlli [yerli] təşkilatların izahatı;
5) Mərkəzi Komitənin izahatı.

Birinci maddə barəsində sədr elan edir ki, keçən iclasda Axıska nümayəndəsi Zəki Pepinov cənablarının dakladından sonra qərar qoyulmuşdu ki, Gürcüstan Demokratik Cümhuri hökumət tərəfindən icra olunan fənalıqlara qarşı Mütəəllimlər Qurultayı protesto çıxartsın. Sədr protestonun məzmununu oxuyur. Ümumiyyətlə qəbul olunduqdan sonra Ermənistanda müsəlman qaçqınlarına olunan zülüm və əziyyətlərə qarşı da Mütəəllimlər Qurultayı etiraz çıxartmaq təklifi edilir. Bu da qəbul olunur. Bundan sonra sədr xəbər verir ki, izahatlar qurtarandan sonra növbədəki məsələlər komisionlarda olduğundan rica olunur, komisionlar tezliklə öz vəzifələrini bitirsinlər. Başqa üzvlərdən də rica edir ki, komisionlarda həll olunacaq məsələlərə aid materialları varsa, versinlər.

Növbədəki məsələyə keçildiyi vaxt sabiq Mərkəzi Komitənin sədri Həmid Məhəmmədzadə növbədən xaric söz alaraq bəyan edir ki, qurultayın birinci iclası haqqında “Azərbaycan” qəzetəsi yanlış olaraq “Azərbaycan mütəəllimlərinin qurultayı” deyə yazmışdır və altında heyəti-rəyasət öz tərəfindən protestonu ancaq Azərbaycana aid etmiş, ümumi Qafqaziya aid bir qurultay tərəfindən çıxarılan protestoda ümumi Qafqaziya-

nın hissələri olan Gürcüstan, Ermənistan barəsində heç bir söz yazılmamışdır. Bundan başqa, heyəti-rəyasət öz vəzifəsini eyi ifa etməyir.

Sədr cavab olaraq qurultayın üzvü olmayan bir şəxs tərəfindən edilən bu töhmətlərə cavab verib bəyan edir ki, birinci iclası qəzetə mühərriri yazmışdır. Adı o qədər də əhəmiyyətli deyildir. Protestoya gəldikdə, onu da qurultay qəbul etmiş. Deməli, hər bir səhv heyəti-rəyasətə deyil, qurultayın ümumisinə aiddir. Heyəti-rəyasətin fəaliyyətsizliyi isə dəlilsiz olduğundan, sədr qurultayın bu töhmətlərə qarşı qərarını istəyir. Qurultay bu barədə fikir əvəzinə “növbədəki məsələlərə keç”, “düz deyir” kimi sözlər və işarələr buraxdığından, sədr tələbində inad ilə qurultaydan heyəti-rəyasət haqqında rəy istəyir. Əks surətdə istefa verdiyini bəyan edir. Üzvlərdən biri təklif edir ki, heyəti-rəyasət göstərilən nöqsanları nəzəri-etibara almaqla kəndi yerində qalsın və onlara köməkçi olaraq Zəki Pepinov əlavə sədr intixab olunsun [seçilsin]. Qurultayın ricası üzərinə M[əhəmmədzadə] Mirzəbala yerinə keçirsə də, sədarətdən imtina edib sədrliyi İbrahimzadəyə buraxır.

Maarif Nəzarətinə təbriknamə yazmaq qərara alınır. Ondan sonra məhəlli təşkilatların məruzəsinə keçir. Saat 8 radələrində iclas qapanır.

FƏHLƏ HƏYATI

Ramanada

24 mayıs tarixində saat 3-də Ramana dairəsində bulunan müəssisələrdə çalış-

maqda olan müsəlman işçiləri tərəfindən hər 50 nəfərdən bir nəfər olaraq intixab edilmiş [seçilmiş] nümayəndələr Ramana “Müsavat” şöbəsi binasında iclas tərtib etmişlərdi. Mədənlər mərkəzi “Müsavat” idarəsi tərəfindən katib Yusifzadə, heyəti-idarə əzasından [üzvlərindən] Həmid Paşazadə dəxi iclasda iştirak edirlərdi.

Müzakirata vəz edilən [müzakirəyə qoyulan] məsələlər: 28 Mayıs İstiqlal Bayramı, Naxçıvan və Şərur qəzalarının Ermənistana ilhaqı [birləşdirilməsi] məsələsi müzakirəyə vəz edilir [qoyulur].

Mədənlər mərkəzi idarə nümayəndələrindən Məşhədi Həmid Paşazadə və Yusifzadə Əbdürrəhim hər iki məsələ xüsusunda ətraflıca bəyanatda bulundular. Nəticədə birinci 28 Mayıs istiqlalı elan gününün səneyi-dövriyyəsini [ildönümü-nü] şanlı eyd [bayram] saxlayaraq, tarixi kənd qalasını[n] mümkün olan qədər təzyin edilməsi [bəzənməsi] və qala daxilində bayram rəsmi-təbrik qəbulu [təbrik qəbulu mərasimi] üçün lazımeysi-mayeh-tac [ehtiyac olan şeylərin] hazırlanması təhti-qərara alındı. Sonra 300.000 (3 yüz min) nüfusa baliğ [nəfərə çatan] türk və islam nüfusunun müqəddəratı xunxar [qanıçən] cəlladların pənceyi-birəhmanələrində tövdi edilməsi [amansız pəncələrinə tapşırılması] dolayısı ilə “Azərbaycan” qəzetəsi təvəssütü [vəsiti] ilə Müttəfiqlər Komandanlığına etiraz etmək qət edildi [qərara alındı].

26 mayıs tarixində axşam saat 5-də Rotşild dağıüstü 30, 35, 50 nömrəli mədən evlərində sükunət edən əmələləri bir yerə cəm edərək hal-hazıra dair məlumat verildi. Orada sükunət edən fəh-

lələrin qismi-əzəmi [əksər hissəsi] Naxçıvan qəzası əhalisindən olduqlarından, Naxçıvan məsələsinə hökumət nə nəzərlə baxdığını artıq həyəcan ilə sual etdilər. Bu xüsusda məsələnin Sülh Konfransında həll ediləcəyi və hökumət bu məsələyə laqeyd qalmaqacağı bəyan edildi. Sonra mədən komissiyalarından yoldaş Əziz Yusifzadə camaata xitabən mədənlərə ərzaq gətirilməsi ilə əlaqədar olaraq mədənlərdə çalışan fəhlələrin siyahısı tələb edildiyini bildirdi və xəbər verdi ki, mən getdim rus yoldaşlarımıza siyahı tərtib verilməsini təklif etdim; mənə cavab verdilər ki, biz bu siyahını verməyəcəyiz və ərzaq da istəməyiz.

- Müsəlman əmələlərinin tətil günləri işlədikləri məvacibinin verilməməsi haqqında edilən suala Məsai naziri cavab vermişdir ki, həmin məvacibləri verməyə mədən sahibləri məcbur ediləcəkdirlər.

AZƏRBAYCANDA

Gəncədə İstiqlal günü

28 Mayıs 1919-da gözəl Gəncə, çiçəkli mayıs, ruhnəvaz [ruh oxşayan] qoxusu ilə büsbütün canlanmışdı. Əski çürük Rusiyanın haqsız top izlərini hələ köksündə gənc və canlı, imanlı nəsilə ibrət lövhəsi olaraq saxlayan böyük camenin Haqqa doğru yüksələn minarələri, möminləri – türk və müsəlman imanlılarını duaya, minacata dəvət edirdi. Milli bayraqların dalğası, əlaqapıların arasından keçib axın-axın cameyə doğru düşə-qalxa axan bu istiqlal məftunu, hürriyyət aşığı camaatın yüksək və şən alınında bir çox şeylər oxunurdu.

Bugünkü bayram milli bayramlıqdan ziyadə, adətə, ənənəvi bir şəkildə dönmüşdü. Mayısın məxmur bir sabahı, Allahın kölgəli buludu, möminlərin təkbiri, duası, xanımların pərdələr arasından üçrəngli bayrağa, sərbəst cəmiyyətə baxıb təhəssürlə [həsətlə] qarışıq bir gülüşü...

Oh, ya Rəbbi! Bu gözəl mənzərəni seyr etdirdiyin ümmətinə bir daha qara gün, yabançı boyunduruğu nəsb etməyəcəyinə iman etmiş kimi oluram, ya Rəbbi!

Çoxdan bəri üzərimizə bir iftira atırlar. Deyirlər ki: “Azərbaycan xalq hökuməti deyildir, bu hökumət 5-10 kişinin təsəvvüründən doğma bir nəticədir.” Bunun böylə olmadığını Azərbaycan xalqı indiyə qədər bu bir sənəlik dövreyi-həyatında bir neçə dəfə göstərdi. Mən bunun ən canlı bir dəlilini Gəncədə 28 Mayda İstiqlal bayramında gözümlə görüb könlümlə hiss etdim. “Müsavət”in üçrəngli milli bayrağı, “İttihad”ın onun yanında gedən yaşıl bayrağı ilə sair inqilabların daşdıqları milli və inqilab bayraqlarının kölgəsin[d]ə bütün varlığı ilə şənlik və bayram edənlər düşmənlərimizin cansız bir kütlə hesab etdikləri türk xalqı, türk demokratiyası idi. “Yaşasın istiqlal!” deyə bağırmaqdan gərlənən səslər türk xalqının geniş köksündən çıxan səsdən başqa bir səs deyildi. O günü söyləyənlər, coşanlar, bayraq daşıyanların çoxu da deyil, həpsi türk xalqı – istiqlal və hürriyyətin dadını dadmış türk xalqı idi. Bu aydın və canlı dəlili göstərən millət, millət, istiqlal və hürriyyəti uğrunda canını verməkdən çəkinərmiz?!

– Yaşasın istiqlal!

Bugünkü mənzərələrin ən gözəli büt

tün firqələrimizin cameyə toplanıb hürriyyətləri, milliyyətləri üçün dua etmək idi. Sən gəl bu camedə bütün mövcudiyyəti ilə “Amin!” deyən müsəlman türklərin səsinin saflığını seyr et. İnsan oğlunun dərdli dəqiqələrində sığındığı duada nə böyük bir qüvvət vardır, ya Rəbbi!

* * *

Camedən müntəzəm bir surətdə çıxan camaat milli bayraqlarla bərabər camenin qarşısındakı məzarlarda yatan şəhid türk qardaşlarını da yada saldı. Bizi qurtarmaq üçün özlərini öldürən bu əsgərlərin ruhunu şad etmək üçün önlərində bütün başlar əyilib gözlər yaşardı. Bayrağından uzaq düşən bu möhtərəm şəhidlərə bayrağımız baş əydi!

Bu cənnətlik torpaq yığınlarını gözlərimiz, könüllərimiz ziyarət etdi. Hələ o dərin bir sükut ilə oxunan fatihədəki bələğətə, vüzuha, sidqə dünyanın əski, yeni bütün şeirləri, məntiqləri [nitqləri, sözləri] yetişəmməzdi!

Bu abidəsiz qərib qurbanların müstəqil vətənləri nə haldadır, Allahım!

* * *

Nəhayət, gənc Azərbaycanın cavan ordusunun keçid rəsmi yapıdığı Hürriyyət meydanına gedildi. At üstündə tufəng altındakı arslan baxışlı türk balalarını gördüyü vaxt getdikcə coşan, gəldikcə canlanan camaat bir ağızdan bir səslə bir daha bağırdı:

– Yaşasın ordumuz!

Əvət, yaşasın o ordu ki, haqq və hürriyyət üçün mübarizəyə hazırlanır!

Yaşasın o ordu ki, milliyyətini yaşatmaq üçün canını verir!

Yaşasın o ordu ki, bayramımıza zəhər

qatmaq istəyənlərə qarşı geniş köks, açıq alınla çıxacaqdır!

Yaşasın o ordu ki, millətinin ruhunda, qəlbində özünə abidələr tikdirəcəkdir!

Əvət:

– Yaşasın ordumuz!

* * *

Gəncənin bütün küçələri milli bayraqlar, çiçəklər və yaşıllıqla bəzənmişdi.

Şəhərdə dolaşan şəhər nümayişçilərindən başqa Dəmiryol Xidmətçilərinin İttifaqı zurna ilə şəhəri dolaşırdı. İstər şəhər firqələrini, ittifaqlarını, istərsə bütün xalqı mən bu gün ciddən sevinən gördüm. Saat 1-də olan bələdiyyənin çay ziyafətinə qədər şəhərin bütün küçələri, hökumət dairələri, şəhər idarəsi və sairə dolaşıldı.

Saat 1-də nümayiş bitdi. Ondan sonra vətəndaşların öz xüsusi şəkildə bayramları başlandı. Saat 2-dən sonra şəhər bağında tərtib edilən şənlik indiyə qədər görülmüş deyildir.

Gəncənin İstiqlal bayramı böyləcə bitdi.

– Yaşasın Azərbaycan!

[Əhməd] Cavad

ERMƏNİSTANDA

“Aref”dən

Naxçıvan-Şərurda

Erməni qoşunları Naxçıvan və Culfanı işğal etdilər. Yerli əhali mehribanlıq izhar edir. Müsəlman qaçqınları öz yerlərinə qayıtmağa başlamışlar. Məhəlli [yerli] erməni hökuməti onları xoşhəllə qəbul edir. Əhali üçün Şərurda külli miqdarda

taxıl vardır. Müsəlmanlar qaib olduqları zaman onların əmlakını və evlərini zəbt edən ermənilər indi onları sahiblərinə qaytarırlar.

Qaçqınlara müavinət

Şərur, Naxçıvan qaçqınlarının 800 adamdan mürəkkəb [ibarət] əvvəlinci dəstəsi mayın 20-də öz yerlərinə hərəkət etdilər. Mabaqi [qalan] qaçqınlar da başqa dəstələrlə gedəcəklər. Onları qəbul etmək üçün işə məntəqələri, kifayət qədər də azuqə və lazımı qədər xidmətçilər hazır edilmişdir. Naxçıvana gəlməli olan qaçqınlar üçün müvəqqəti mənzillər hazırlanmışdır.

Sulardan istifadə

Vüzəra Şurasına [Nazirlər Kabinetinə] Ermənistanın sularını istifadə etmək layihəsi təqdim edilmişdir. Layihəni təhqiq etmək mühəndis Simonyana həvalə olunmuşdur. Qərar qoyulubdur ki, əvvəl başda Sərdarabad səhrasına su çıxarılsın.

Aleksandropolda

Aleksandropol [Gümrü] şəhəri və qəzası əhalisinin əhvalı çox fənadır. Acından ölənələr az deyildir. 10 gündür ki, Amerika Komitəsi heç zad verməyir. Un olmadığından amerikalılardan kömək gözləmək əbəsdir. Ciddi və təxirsiz tədbir ittixazı [tədbir görülməsi] lazımdır. Şəhərdə idareyi-əsgəriyyə [hərbi rejim] ləğv edilmişdir. Ətrafda əhali adi ziraət [əkinçilik] işlərinə şüru etmişdir [başlamışdır].

İrəvan mövqifi

İrəvan mövqifini [stansiyasını] şəhərə yaxınlaşdırmaq işindən ötrü Aleksand-

ropola getmiş olan bələdiyyə rəisi İrəvana qayıtmışdır. Təzə mövqifi qayıрмаq layihəsi təsdiq edilmişdir. Bu yaxınlarda torpaq işlərinə şüru ediləcəkdir [başlanacaqdır]. Şəhərin ehtiyacı üçün rəis Aleksandropoldan və Qarsdan neçə makina gətirməyə müvəffəq olmuşdur.

TEATRO VƏ MUSIQI

Hacıbəyli Qardaşları Müdiriyyəti möhtərəm camaata elan edir ki, Ramazan ayı münasibətilə bayrama kimi teatro sezonu qapalı olacaqdır. Teatro sezonu Ramazan ayından sonra bayramdan açılacaqdır.

TEATRO VƏ ƏXLAQ

İnsanların iradəyi-cüziyyələri, hürriyyəti-şəxsiyyələri [şəxsi azadlıqları] olmasaydı, nə cəmiyyət halında yaşaya bilərlər və nə də məsud bir həyatla ədəbiyyat və teatro olardı.

Teatro denilincə göz önünə kiçik-böyük, yarım-yanlış təğənni [nəğmə oxuma] ilə səfahətxanalara bənzər bir yer xatirə gətirilməməlidir. Qarelərimizdən [oxucularımızdan] Türkiyədə Məşrutiyətdən əvvəl teatro görmüş bulunar. O zamanlar səfahətxanalardan ibarət idi. Şimdi isə mədəni bir məmləkətdə olduğu kimi tərbiyyəyi-fikriyyə və təhzi [təlim-tərbiyə, islah] ocaqlarını təsvir edir. Məktəb 5 yaşında bir çocuğu, yaxud 25 yaşında bir gənci tərbiyə edə bilər. Lakin əksəriyyət 45-50 yaşındakı çocuklarımızın, əvət, çocuklarımızın fikirlərini tənvirə [ışıqlandır-

mağa] dəxi möhtacız. Bu da, təbii, məktəb ilə olarmaz, teatro ilə olar. Çünki teatro insanı başqa dürlü düşündürür. Demək, teatro ölməz vasitəyi-nəşri-ürfandır [bilik yayma vasitəsidir]. Bu vasitədən istifadə etməmək dəmiryollarını, teleqrafı, telefonu qullanmamaqla birdir. Hətta daha betəkdir.

İlk teatro Yunanıstanda çıxdığı zaman yunanilər ziyadəsi ilə diqqət edirlər və Atinada [Afinada] hər sənə ədiblər, şairlər, sənətkarlar oyunların kamali-diqqət ilə icra edilməsi üçün uğraşırdılar. Atinalılar, yunanilər hər fənnin təməlini qurduqları kimi, teatronu da unutmadılar. Gözəl dramlar və sairələr yazdılar. Bizə xocalıq etdilər. Bizə, yəni türklərə, ümum islamlara deyil! Əski romalılara, yeni avropalılara dərs öyrətdilər. Bu hal ilə zamana görə insan hazırladılar. Romalıları yunaniləri təqlidə başladığı vaxt teatroya heç əhəmiyyət verməmişdilər. Adi bir oyun kimi oynamağa başladılar. Senatorlar bəzi dəfələr teatroya qarşı gəlirdilər. O vaxtın rahibləri teatronu da fəna göstərdilər. Deyirlərdi ki, bir mükkəmməl aktyorun fəryadı ilə qulaqlarını dolduran bir kimsə peyğəmbərlərinin nəsihətlərini, ananın sözünü heç xatırlaya bilərmi? Binaənileyh [ona görə], əxlaq dolayısı ilə bu müxalifətlər heç bir zaman eyi deyildi. Bu surətlə tərəqqiyə sədd çəkilirdi.

Məşhur San-Fransua de-Sal deyir ki:

“Oyunlar, balolar, ziyafətlər fəna şeylər deyildir. Ancaq əxlaq-tərbiyə dairəsində olmaq şərti ilə icra edilməlidir.”

Şairi-məşhur Molyer tərəfindən yazılan “Tartuf” namındakı kitabın müqəddiməsində teatronun vəzifəsi: insanlarda bulunan əskikliyi ikmal edər [tamamla-

yar]. Faydası müəssir [təsiri] və mühümdür. Zira insanlar gülünc olmaqdan qorxurlar. Bunun üçün hər kəs kəndi sənətkarları, doktorları, mühəndisləri, filosofları ilə iftixar edir.

Biz də mütərəqqi millətlər sırasına keçə bilməmiş üçün sənətkarları, elmi sevməliyiz. Məsələn, fransalı məşhur aktriss Sara Bernar bir gecədə 2-3 min lirə aldığı vardır. Bir oyun vermək üçün bir milyon frank alır. Bu paraların əksəri [çoxu] vətən və millət yolunda sərf olunur. Bu aktrisi yetişdirən Fransa cəmiyyəti, Fransa himayəsidir. Avropadan bəhs edərkən sizə bir misal daha söyləyəyim. Bundan 25 sənə əvvəl barbar sayılan və 1908 tarixində Türkiyədən ayrılıb krallığını elan edən Bolqariya dəxi teatro sayəsində tərəqqi edərək bu gün “Şərqi alman” ləqəbini qazanmışdır.

Hasili, həyat bir təcrübədir. Bunu göstərəcək bir yer varsa, o da teatrodur. Son nəzəriyyə – teatro bir əxlaq məktəbidir, səadət və bəşəriyyət kolleksiyonudur.

Əlif. Ayn.

ETİRAZ

Bakıda nəşr olunan həftəlik “Zənbur” jurnalı 30 mayın 8 nömrəli tarixində Mərdəkan köyünün barəsində bir qəç kəlmədən ibarət nalayiq sözlər yazaraq, onun tarixi və müqəddəs Mərdəkan ismini ləkələməklə Mərdəkanı “Mürdəgan” [ölülər] adlandırır, yerini ölü mədəni və əhlini ölü hesab etmişdir. Bu isə vicdandan kənar və Mərdəkan əhli üçün qəbul ediləmməz bir şeydir.

Mərdəkan köyünün tarixinə və şimdiki halına ən eyi bələd və aşına olduğum üçün cəsarətlə deyə bilərəm ki, Mərdəkanda mazidə [keçmişdə] pək şücaətmənd və qeyrətmənd [şücaətli və qeyrətli] kişilər olmaqla, onun Mərdəkan ismi, yəni kişi məkanı ona isnad verilibdir və onun şimdiki gənclərində də mərdlik, kişilik sifətləri vardır.

Hər bir əfradi-millətin [millətin hər bir fərdinin] şücaətmənd və qeyrətmənd olmaqlığı onun vətən və millət uğrunda nasıl çalışdığı və nasıl hərəkətdə bulunmaqlığı ilə isbat olunur. O cəhətdən Mərdəkan köylüləri işbu vətəni Azərbaycan istiqlalıyyəti haqqında nələr yapıldığını söyləmək məcburiyyətindəyəm.

Keçən sənə sübh tezdən Mart hadisəsini eşidərək dərhal Mərdəkan köyünün gəncləri 100 nəfərdən ziyadə müsəlləh olub [silahlanıb] islam qardaşlarımızı mühafizət etməyə gediriz deyə sevinclə düşməyə tərəf rəvanə oldular. Və həman gün Sabunçu ətrafında yol üstündə düşmənlə şir kimi müharibə edib 6 nəfər şəhid verib canlarını vətən və millət yolunda təslim etdilər.

Qəhrəman Türk Ordusu Bakını mühasirə etdiyi zaman Binə cəbhəsini saxlayıb düşmənlə aslan kimi vuruşan Mərdəkan köylüləri deyilmi idi? Şanlı türk əsgərləri ilə Dağıstan meşələrində və dağlarında sinələrini düşməyə sipər edib islamiyyət naminə minlərcə şəhid olanların içində Mərdəkan köyünün gənc əsgərlərindən yox idimi? Mərdəkan köylüləri heç bir vaxt vətən müdafiəsindən qaçmayıb və qaçmayacaqdır. Onlar hər bir halda vətən və millət uğrunda çalış-

mağa amadədirlər [hazırdırlar]. Onlardan mərdlik sifəti kənar olmamışdır.

Mərdəkanlı Feyzulla Qasımzadə

İZHARİ-TƏŞƏKKÜR

Pəncşənbə [cümə axşamı] günü may ayının 29-da biz “Təməddün” məktəbinin nümayəndələri Səidülüzərə həzrətlərinin xidmətinə gedib Sabunçuya nümayəndə istədik.

Səidülüzərə cənabları sabiq Çornıqorod naibi [nümayəndəsi, vəkili] Abbas xan cənablarını təyin qıldılar. Naib heyət ilə bahəm Sabunçuya təşrif gətirib, öz vəzifəsini ifa etməyə məşğul oldu. Heyət camaatın tərəfindən Abbas xan kimi hürriyyətpərvər bir vücudu Sabunçuya nümayəndə göndərməkləyinə Səidülüzərə cənablarına təşəkküratını izhar edir.

Ümid edirik ki, təzə nümayəndəmiz Abbas xan cənabları özü hürriyyətpərvər və məşrutəxah bir insan olduğuna görə, necə ki sabiqlərdə camaatla rəftar edib, füqərayi-kasibə qardaşlarımızla ədalətlə rəftar edərlər.

Heyəti-idareyi-“Təməddün”

MÜDİRİ-MÖHTƏRƏM!

Aşağıda yazılan hesabatı möhtərəm qəzetənizdə dərc etməyiniz mərcudur [rica olunur].

Ağdaş

Ağdaş Qaçqınlara Yardım Cəmiyyəti-

nin mədaxil və məxarici xüsusunda ümumi hesabatı:

Birinci teatronun hasilatı:

Bilet satışından 7725 manat, fəxri biletlərdən 2291 manat, ianədən 51 manat.

İkinci teatronun hasilatı:

Bilet satışından 7445 manat, fəxri biletlərdən 1400 manat.

Yekunu 18910 manat.

Məsarifin surəti:

1) Səhnə məsarifi 2590 manat 50 qəpik;

2) İkinci teatronun məsarifi 605 manat;

3) Bazarda dilənən qadınlara aylıq:

1. Böyükxanım Məşhədi qızına 375 manat;

2. Nanə Məhəmməd qızına 450 manat;

3. Bəyim Nəcəf qızına 300 manat.

4) Qaçqınlardan ən ehtiyac içində olanlara ianə:

1. Nisbət xanım Qəni əfəndi qızı 4 nüfus [nəfər], 500 manat;

2. Gilas Məhəmməd qızı 4 nüfus, 500 manat;

3. Xədicə İsmayıl qızı 3 nüfus, 375 manat;

4. Çərkəz Ağakəşi bəy qızı 2 nüfus, 200 manat;

5. Çərkəz Molla Səfdər qızı 1 nüfus, 75 manat;

6. Səhab Solsəttar qızı 2 nüfus, 250 manat;

7. Nanə Məşhədi Məhəmməd qızı 1 nüfus, 75 manat;

8. Balaqızı Məhəmməd qızı 3 nüfus, 325 manat;

9. Əminə Heydər qızı 1 nüfus, 75 manat,

10. Sürəyya Yüzbaşıbəy qızı 4 nüfus, 200 manat;

11. Əli Nəcəf oğlu 4 nüfus, 450 manat;

12. Molla Əhməd Əfəndizadə 3 nüfus, 375 manat;

13. Molla Osman Əfəndizadə 4 nüfus, 275 manat;

14. Ağarəhim Xalidbəyzadə 2 nüfus, 250 manat;

15. Həmid Məhəmmədzadə 3 nüfus, 225 manat;

16. Əbülqasım Süleymanzadə 5 nüfus, 375 manat;

17. Hacıbaba Hacılətifzadə 3 nüfus, 225 manat;

18. Dostxanım Məhəmməd qızı 1 nüfus, 75 manat;

19. Abbas Abbaszadənin yetimlərinə 3 nüfus, 150 manat;

20. Sabir Ələkbərzadə 1 nüfus, 50 manat;

21. Molla Mirəhməd Əhmədzadə 4 nüfus, 300 manat;

22. Əliağa Abbasquluzadə 2 nüfus, 100 manat;

23. Hüsniyyə Abbasqulu qızı 2 nüfus, 100 manat;

24. Mahmud Xeyrullazadə 2 nüfus, 100 manat;

25. Dadaş Ağababazadə 2 nüfus, 100 manat;

26. Məşhədi Qubad Əhmədzadə 2 nüfus, 100 manat;

27. Heydər Məhəmmədzadə 2 nüfus, 100 manat;

28. Əlibala Əbdüləziz [oğlu] 2 nüfus, 100 manat;

29. Sultan Məşhədi Qara bəy 1 nüfus, 50 manat;

30. Ümmüxanım Kərbəlayi Cabbar qızı 3 nüfus, 150 manat;
 31. Məşhədi Məcid Molla qızı 3 nüfus, 150 manat;
 32. Səkinə Abdulla qızı 3 nüfus, 150 manat;
 33. Şahnəzər Fətəli qızı 2 nüfus, 100 manat;
 34. Asuman Kərim qızı 2 nüfus, 100 manat;
 35. Yetər Əhməd qızı 2 nüfus, 100 manat;
 36. Məşhədi Əsədəlizadə 3 nüfus, 150 manat;
 37. Molla Mirəhməd Əhmədzadəyə siyahı haqqı üçün verilib 100 manat;
 38. Xanəndə və qarmonçuya 800 manat;
 39. Xırda məsarif 75 manat.
 Yekunu 12270 manat 50 qəpik. 18-190 manat mədaxildən 12270 manat 50 qəpik çıxdıqdan sonra cəmənlə qalan 66-39 manat 50 qəpik cəmiyyət xəzinədarı Əlibaba Abbasovdadır.

Qeyd:

Siyahıda can hesabı olaraq bərabər olduqları halda bəzi təfavütlər görülməkdədir. Onun da səbəbi cəmiyyət tərəfindən pul iki dəfə buraxılmasıdır və cəmiyyətin 5 nömrəli bəratülqövlü [protokolu] üzrə nüfusa 75 manat, cəmiyyətin 6 nömrəli bəratülqövlü üzrə nüfusa 50 manat buraxılmasıdır. Demək, cəmiyyət tərəfindən iki dəfə pul buraxılmış, siyahıda göstərilənlərin bəzisi cəmiyyətin bəratülqövlü üzrə iki dəfə, bəzisi bir dəfə pul almışdır.

Ağdaş Qaçqınlara Yardım Cəmiyyəti idarəsi

Bağ icarəyə verilir

Şüvələndə bir bağ icarəyə verilir. Üç otaq, mətbəxəxanası ilə. Bağda meyvə də vardır. Hacı Ağabəy Sultanovun bağı. Şəraiti haqqında Suraxanski küçədə 219 nömrəli evdə Əliyevə müraciət etməli.

10215

Satılır

Yaxşı yeriyən boz dayça, 5 yaşında. Adres “Təbriz” mehmanxanası, yaxud Hacı Hacıağa karvansarasında Cəmşiddən, Dəryazovdan, yaxud Seyid Həsənovdan xəbər almalıdır.

10211

Arvad diş həkimləri**Z. A. Şextər və xanım**

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlət münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

8753

Diş həkimi**E. S. Karşteynbaumun**

Diş müalicəxanası və süni diş laboratoriyası. Adres: Sisyanovski (Ləzginski) və Çadrovı küçələrin küncündə nömrə 41. Telefon 22-07. Qəbul edir səhər saat 6-dan 8-ədək; səhər saat 11-dən 2-yədək; axşam saat 4-dən 8-ədək. Dişlər ağrısız çəkilir və qızıl dişlər qayırılır.

8779

Doktor**Musa bəy Rəfiyev**

Daxili əmrəza [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Bəhri-Xəzər İstehlak Cəmiyyəti “Kooperatsiya” müalicəxanası

Hər növ naxoşluqlar qəbul olunur. Müalicə haqqı üzvlərdən 4 rublə, qeyrilərdən isə 6 rublə. Bolşoy Morskoy küçə, Tarqovinin küncündə Həsənovun evində, yolu Bolşoy Morskoydan. Telefon nömrə 26-90.

Əmrəzi-daxiliyyə [daxili xəstəliklər] 9-11 Balayan

Mədə naxoşluğu 12-2 Mejebovski; 4-6 A. Seyidov

Əmrəzi-əsəbiyyə [əsəb xəstəlikləri] 12-2 Şmirqeld

Cərrahiyyə 9-11 Sander Uşaq naxoşluğu 9-11 Rabinoviç; 4-6 Bron

Arvad naxoşluğu və mamalıq 9-11 Pines; 12-2 arvad həkimi Şapiro-Rotman; 4-6 S. Seyidov[a]

Dəri və zöhrəviyyə 9-11 O. Şamkoryan; 12-2, 4-6 Pernik

Göz naxoşluğu 9-11 Cəfərov; 4-6 arvad həkimi Qeqamyan

Qulaq və boğaz ağrısı 12-2 B. K. Fin-keştəyn;

Diş ağrısı 9-11 Suşon-Sivkina; 4-6 İtkin Müalicəxana müdiri bakteriooloq Lyubaxşevskaya

Müalicəxanada konsultasiyalar icra olunur. Operasiya, konsultasiya razılıq ilə. Çiçək döyülür, şəhadətnamə verilir. Analiz qəbul olunur. 606 və 914 müalicəsi.

10208

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası**Gövhər xanım Qazızadə**

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur.

Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor **M. M. Kərimov** göz naxoşlarını və diş həkimi **A. Əmirov** naxoşları qəbul edirlər saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Suraxanski və Spasski küçələrin [küncündə] 102 nömrəli evdə. Telefon nömrə 40-91.

8754

Doktor M. B. Şaxnazarov

Dəri və əmrəzi-cərrahiyyə [cərrahi xəstəliklər] naxoşluqlarını qəbul etməyə başlamışdır. “606” və “914” müalicəsi. Qəbul edir: səhər saat 9-dan 12-yədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Armyanski küçə nömrə 3. Qubernskinin küncündə. Telefon nömrə 45-28.

8748

Berlin Darülfünunu doktoru**S. İ. Kopelioviç**

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqlarını qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28. Və 93.

8765

Elan

Sabiqdə Tiflis şəhərinin canişin sarayında hər növ çərkəz libası tikməklə məşhur olan Balabəy hal-hazırda Bakı şəhərində Nikolayevski küçədə Seyidəhməd Əzimzadənin dükanında aşağıda adları zikr olunan formaları qəbul edir: “çerkasski kazaçi”, “çerkaski imereteniski, çerkaski asetiniski”, “Qarabağ çərkəzi” və hər bir formanın şubasını [kürkünü] və Malorossiyski şubalar.

Tikdiyim işlərdən müştərilərin məmnun qalmalarına əminəm.

Kamali-əhtiramla: Balabəy 10204

İstanbuldan, İngiltərədən**və Fransadan mallar**

İ. V. Denisovun bankir kəntorası İstanbulla, Marselə (Fransa) və Liverpula (İngiltərə)

mal alıb gətirmək üçün nümayəndə göndərir. Sifarişlər İ. V. Denisovun bankir kantorasında qəbul olunur (Nikolayevski və Olqinski küçələrin küncündə) hər gün axşam saat 5-dən 7-dək.

10210

Müvəqqəti müdir:
Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Teleqraf xəbərləri

səh. 111. “Avanti!” [Avanti!]: (İrəli!) 1896-cı ildən etibarən İtaliyada (Roma və Milanda) nəşr edilən qəzet; İtaliya sosialistlərinin orqanı.

“Stokport” [Stockport]: Britaniyanın Böyük Mançester qraflığında böyük sənaye şəhəri. Qəzetdə şəhərin adı təhrif edilmişdir.

Sülh ətrafında

səh. 111. “Mançester Qardian” [The Manchester Guardian]: İngilis qəzeti. Əsası 1821-ci ildə Mançesterdə qoyulmuşdur. 1959-cu ildə adını Qardian [The Guardian] kimi dəyişmiş, 1964-cü ildə isə qəzetin redaksiyası Londona köçmüşdür.

Qəzetələrdən

səh. 112. “Tan”: 1861-1942-ci illərdə Parisdə fransız dilində nəşr edilən gündəlik “Le Temps” qəzeti nəzərdə tutulur.

“L. L. Bıç”: qəzetdə səhvən “L. M. Bıç” getmişdir.

Korabelnaya Slobodka: Sevastopol şəhərinin tarixi rayonu. Sevastopol buxtasının cənub sahilində yerləşir.

səh.113. Merderesku, George [Gheorghe Mărdărescu; 1866-1938]: Rumıniyanın hərbi xadimi; general-mayor. Macarıstan-Rumıniya müharibəsində (1919) Rumıniya ordusunun komandiri, 1922-1926-cı illərdə Rumıniyanın Hərbi naziri olmuşdur.

Vükəla Şurasında

səh.114. “fraxt”: dəniz yaxud hava yolu ilə daşınan yük və bu yükün daşınma xərci.

Nəzarətlərdə

səh. 114. “Amerikanın Yaxın Şərqə Müavinət Cəmiyyəti”: Əsası 1915-ci ildə

Erməni və suriyalılara yardım üzrə Amerika Komitəsi [American Committee for Armenian and Syrian Relief] adıyla qoyulan təşkilat, əvvəlcə Osmanlı imperiyasının erməni və assuriyalı təbəələrinə yardım məqsədi güdüdü. Sonrakı dövrlərdə Yaxın Şərqə yardım üzrə Amerika Komitəsi [American Committee for Relief in the Near East] və Yaxın Şərq Fondu [Near East Foundation] adıyla fəaliyyətini davam etdirmişdir.

Şimali Qafqazı satanlar

səh. 117. “Zülmün topu var..”: misralar türk şairi Tofiq Fikrətin “Millət şərqisi” şeirindəndir.

Tarixi bir mütlə və tənqid

səh. 120. “Söyüd”: Türkiyənin Biləcik ilinin ilçəsi; Osmanlı bəyliyinə ilk paytaxt olmuşdur.

“Domanıç”: Türkiyənin Kütahya ilinin ilçəsi.

“699 sənəsində”: burada tarix hicri təqvimlə göstərilmişdir; miladi təqvimlə 1299-cu ilə uyğundur.

“xətib Həmdullah Sübhi”: Türkiyənin siyasi xadimi və yazıçısı Həmdullah Sübhi gözəl nətiqlik qabiliyyətinə malik olduğu üçün “Milli xətib” və “Cümhuriyyət xətibisi” kimi tanınmışdı.

Bakı xəbərləri

səh. 122. “Balaxanski və Maqazinni küçələrin küncündə”: Bakıda, indiki Füzuli və Süleyman Rüstəm küçələrinin kəsişməsində.

səh.124. “Tserkovni”: Bakıda, indiki Vıdadi küçəsi.

Azərbaycanda

səh. 126. “Bugünkü bayram”: qəzetdə “Bu günlü bayram” getmişdir.

səh. 127. “bayramımıza zəhər qatmaq istəyənlərə”: qəzetdə belə getmişdir: “bayramımıza zəhər qatmaq istəyənlərə”

Izhari-təşəkkür

səh. 130. “məşrutəxah”: “konstitusiyalı hökumət” mənasına gələn “məşrutə” tərəfdarı, məşrutəçi, konstitusiya tərəfdarı.